

24 september 1971

Goedenavond, vrienden.

Allereerst herinner ik u er aan dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn, zodat uzelf over het gebrachte na zult moeten denken. Ik zou u op deze avond het een en ander willen vertellen over het milieu, geestelijk zowel als anderszins. Als titel koos ik:

DRAAIMOLEN

Misschien doet het u vreemd aan, wanneer iemand deze wereld ook in aspecten van milieu met een draaimolen vergelijkt. Toch zien wij in een draaimolen bepaalde zaken die je ook in de maatschappij voortdurend ziet optreden. Je ziet bijvoorbeeld steigerende paarden die met grote vaart een waggelend koetsgeval achtervolgen, zonder het ooit te bereiken. Je ziet autootjes die voortdurend rijden en toch niet verder komen. En steeds weer ook zie je mensen, enigszins van de patat en lichtelijk groen van de ellende, die met bravoure vertellen dat zij zich bij al die draaierij werkelijk geamuseerd hebben. Ik zou zeggen dat dit alles kentekenend is voor zeer vele zaken die je ook in de wereld op het ogenblik kunt constateren. Je ziet bijvoorbeeld steeds weer hoe zogezegde oude denkbeelden zogenaamde nieuwe denkbeelden achtervolgen. Zij bereiken elkander niet en komen ook niet werkelijk iets verder. Je ziet dat vele geestelijke bewegingen geboren worden die proberen de oude successen van eens te herhalen of te overtreffen, maar nooit datgene achterhalen wat zij volgens eigen denken als hun basis beschouwen. Zoals je steeds weer, wanneer de zaken tijdelijk even tot rust komen, de mensen ziet uitstappen, terwijl zij zich afvragen waarom zij aan dit alles in 's hemelsnaam meegedaan hebben. Toch maken zij, ondanks hun kater, tegenover de buitenwereld steeds weer een gebaar van: ik heb mij er best bij gevoeld, dit was juist, iets beters had ik niet kunnen doen. Indien u meent dat ik overdrijf, denkt u dan alleen maar eens aan de jacht tussen lonen en prijzen. Die doen mij steeds weer denken aan het rijm over de vier oude wijven die elkaar nooit kunnen krijgen. Er zijn vele soortgelijke voorbeelden aan te halen, wat ik later ook zal doen. Voorlopig meen ik echter, dat dit reeds voldoende is om aan te tonen, dat het woord draaimolen als titel niet geheel zonder redenen gekozen werd.

Achter deze verschijnselen moet natuurlijk een reden verbogen zijn. Er is niets in het Al dat volledig onredelijk is, dat wil zeggen zonder enige wet of verstand, alleen geregeerd door toevalligheden. Er is altijd weer een regel, een kernbegrip, een betekenisvolle inhoud. Op deze avond wil ik mij tesamen met u afvragen waarom deze draaimolen nog steeds verder draait en waarom deze nog steeds zoveel publiek trekt. Ik begin dan met een punt dat volgens mij van groot belang is: De meeste mensen beseffen niet, dat 'zijn' betekent een je integreren in een groter geheel, zodat je deelhebt aan dit geheel en dit geheel leert beseffen. Men schijnt steeds weer het gevoel te hebben, dat een integratie niet belangrijk is, mits je maar steeds verder kunt gaan. Beweging schijnt voor de meeste mensen belangrijker te zijn, dan een werkelijk begrip voor de toestand.

Zo zegt men in het geval van lonen en prijzen bijvoorbeeld niet, dat men voor zijn loon steeds meer wil kunnen kopen, maar stelt men voortdurend dat men meer loon wil hebben. In de praktijk blijkt echter dat je, naarmate de getallen van het loon hoger worden, voor de eenheden waarin geteld wordt, steeds minder kunt gaan kopen. Zo zoekt men ook niet naar werkelijk geluk, maar wenst steeds meer te verwerven van de dingen die volgens anderen, die het kennelijk ook niet juist weten, geluk zou moeten betekenen. Het voortdurend streven naar zaken buiten het ik, die gelukkig heten te maken, blijkt in vele gevallen echter juist het ongeluk van een mens te worden.

Geestelijk is het al net zo. Wanneer je zegt tegen iemand, dat geestelijke bewustwording niet bestaat uit het bestijgen van innerlijke trappen en het kruipdoor-sluipdoor spelen door allerhande kosmische poorten die sferen van elkander zouden scheiden, maar slechts bestaat uit een steeds beter begrijpen van dat, wat reeds is, zo is men verontwaardigd en verwerpt de stelling. Want men wil stijgen om zo boven anderen uit te komen. Wie dat wil bereiken, zou beter doen een luchtballon te nemen, want in een geestelijke bewustwording kom je niet werkelijk hoger te staan dan anderen. Geestelijke bewustwording maakt een mens niet tot meer dan andere mensen, maar maakt hem alleen vollediger en meer bewust werkelijk mens. Juist omdat er zoveel mensen zijn, die wel meer dan een mens zouden willen zijn, maar er in feite maar weinig prijs op stellen meer mens te worden, staat het er met de bewustwording op aarde over het algemeen niet al te goed voor. Soms ontdekt men wel dat er fouten worden gemaakt. Maar zelfs dan haalt men de zaken gemeenlijk door elkaar. De mensen zeggen door hun handelingen dan niet: 'als het kalf is verdronken, dempt men de put' maar iets wat meer doet denken aan een 'wanneer de put is verdronken dempt men het kalf'. Gaat men, ook wanneer er fouten kenbaar worden, de reactie van de doorsnee mens na, dan blijkt, dat hij niet bereid is iets van het oude, wat voor de fouten verantwoordelijk is, af te schaffen. Hij wil alles wat bestaat zoveel mogelijk behouden en tracht de fouten, die in de oude structuur inherent zijn, op de lossen door er nog eens iets aan toe te voegen. Voortgaan, verderkomen, méér, zijn de slagzinnen, die ook metterdaad de wereld van de mensen schijnen te beheersen. Maar zou men bijvoorbeeld geestelijk behoefte hebben aan zoveel meer? Ik meen, dat men eerder behoefte heeft aan een beter gebruiken van hetgeen er reeds is.

Ook op mentaal gebied schijnt men dezelfde misvatting te huldigen. Maar is het nu werkelijk belangrijk dat alle mensen steeds meer feitenkennis verzamelen, ook al zullen zij die kennis in hun leven nooit werkelijk kunnen gebruiken? Volgens mij is het veel belangrijker dat de mensen leren de feiten van hun eigen leven en de feiten, die zij buiten zich waar kunnen nemen, te correleren, zodat zij tot een eenvoudiger en voor hen bruikbaar beeld van het leven en de mogelijkheden daarvan kunnen komen. Mij lijkt het dat de mensen steeds weer de essentie van de voor hen mogelijk belangrijke zaken over het hoofd zien en zich voornamelijk bezighouden met bijkomstigheden. Ik heb u voorbeelden beloofd. Stel eens dat er een pastoor is van het oude stempel. Hij ziet de in zich voornamelijk uiterlijke veranderingen in de praktijk van zijn geloof als een devaluatie van het geloof, een afname van de waardigheid van de geestelijkheid, een verval van het pauselijke gezag en als zodanig een teloor gaan van de werkelijke betekenis van het christendom. Vreemd genoeg spreekt hij bij dit alles niet of ternauwernood over het gedrag van de christenen dat ook binnen het christendom vaak zo onchristelijk mogelijk is, maar over het feit dat de formuleringen, waarin het geloof als verkondiging en discipline wordt uitgedrukt, wat veranderd worden.

Ik meen, dat een dergelijke reactie kentekenend is voor de mensen. Indien je bijvoorbeeld in Nederland stelt, dat de lucht door de industrie verpest wordt, zo reageert men niet: dan moet die industrie maar weg. Men redeneert: dit zijn zoveel arbeidsplaatsen, zo grote investeringen. Wij kunnen dit niet alles opzij zetten. Daarom treffen wij noodmaatregelen en hopen op die wijze enigszins in te kunnen grijpen. Maar kan men werkelijk ingrijpen, werkelijk de grote schade voorkomen? Je kunt misschien tijdelijk het uitbraken van giftige gassen stopzetten of aanmerkelijk verminderen. Maar daarmee verandert er in wezen niets. Dit betekent geen werkelijk oplossing. Want de stoffen, die op een bepaald ogenblik en onder bepaalde omstandigheden kenbare en grote overlast veroorzaken, worden steeds weer in grote hoeveelheid in de atmosfeer gebracht. Er is hierbij sprake van een cumulatief-effect, dat op de duur heel wat meer onheil dan enkel maar overlast betekent. Tegen beter weten in vertelt men zichzelf steeds weer dat de natuur een bodemloze put is, waarin je onmetelijke hopen afval kunt werpen, zonder dat er ooit iets van over zal blijven. Toch maken de feiten steeds weer duidelijk, dat dit zeker niet het geval is.

Vele kleintjes maken steeds weer in het milieu een onbeheersbare macht.

Ik denk bij milieuverontreiniging nog niet eens aan de straten vol van papiertjes van de overvette kroketten en patatjes, de overvetgebakken artikelen, waarmee de beschaafde mens zich al

snoepende langzaam doodmest. Voor mij bestaat de werkelijke aantasting van het milieu in de eerste plaats uit gedragingen. In het verkeer bijvoorbeeld: fietsers die geen richting aangeven, mensen die zich van stoplichten niets of zo weinig mogelijk aantrekken, voetgangers die menen dat eenieder maar voor hen heeft te stoppen wanneer zij wensen een verkeersweg over te steken, automobilisten die weigeren hun snelheid aan te passen aan de werkelijke mogelijkheden, parkeren, waar hen dit uitkomt, zonder zich af te vragen in hoeverre zij hiermede aan anderen overlast bezorgen. De werkelijke oorzaak van alle milieuvervuiling en van vele misstanden in uw wereld lijkt mij vooral het gevolg te zijn van een grote onverschilligheid voor het recht, gemak, ja, leven en gezondheid van anderen, zodra eigen gemak of voordeel in het geding komen.

Toch gebeurt dit niet geheel bewust en gewild. Ik meen dat er sprake is van een soort geestelijk doof zijn. Misschien hebt u wel eens gehoord dat er mensen zijn die in zeer lawaaiige fabrieken werken en desondanks normaal met elkaar kunnen converseren in een rumoer dat de buitenstaander verdooft. Eerst wanneer zij buiten dit gewende lawaai komen, blijkt dat hun gehoor toch te selectief is geworden en voor de normale wereld niet meer voldoende juist reageert. Bij mensen zien wij dergelijke verschijnselen. In het leven staan zij vaak onder een voortdurende en zware belasting. Wanneer die opeens wegvalt, door pensionering bijvoorbeeld, blijkt opeens sprake te zijn van een algehele ontregeling van de persoonlijkheid, die zich mentaal niet meer aan kan passen aan meer rust, en materieel vaak tot ineenstorting komt. Wat overigens betekent dat in uw wereld, waarin zo zware druk op de doorsnee mens rust, het niet eens goed en verstandig zou zijn de heersende spanningen en lasten onmiddellijk weg te nemen. De mensen, die de op zich vaak overbodige spanningen op de duur voor zich gaan ervaren als een levensnoodzaak, kennen hun moeilijkheden wel, maar erkennen de oorzaak niet. Zij zoeken de oplossing in een steeds zwaarder maken van de heersende spanningen, waardoor de vervreemding van het normale steeds erger zal worden.

De gehele structuur van uw maatschappij voert er bijvoorbeeld toe, dat de mensen in feite steeds minder rekening houden met de belangen, wensen en noodzaken voor anderen. Geestelijk bezien betreur ik vooral het hierdoor steeds toenemende gebrek aan werkelijkheidszin en gemeenschapszin, het steeds afnemende begrip voor werkelijke noodzaken en verhoudingen. Zo schijnt het mij, dat de meeste idealisten van het ogenblik vooral bezig zijn om het volksinkomen rechtvaardig te verdelen en daarbij vergeten dat het er in de eerste plaats op neer komt het volksinkomen werkelijk te verdienen en feitelijk te doen toenemen. Vandaar ook, dat de nadruk in uw maatschappij veel meer valt op het doen van steeds meer en steeds juist omschreven uitgaven, maar dat het verwerven van inkomen en een aanpassen van uitgaven aan een werkelijk inkomen steeds meer op de achtergrond geraakt.

Dit is volgens mij, zoals vele andere op zich onlogische en dwaze bestrevingen, een ziekteverschijnsel dat veroorzaakt wordt door een leven in een niet meer gezond milieu. Want ook de eigenaardige gedragingen van mensen op straten, het uitoefenen van terreur en dergelijke door mensen die hun zin niet door kunnen drijven, het gebrek aan vermogen om een situatie juist te zien en te waarderen, vloeit zonder meer voort uit een toenemende onleefbaarheid van het milieu, dat op zijn beurt weer te wijten is aan de overal steeds sterker wordende onwil oude rechten, gebruiken, instellingen en toestanden zonder verdere pogingen tot aanpassing op te heffen en nieuwe, betere levenscondities te scheppen. Al deze dingen en nog vele meer maken duidelijk dat er iets niet in orde is in de wereld. Mijns inziens is het vooral de behoefte van de mensen aan een steeds snellere ontwikkeling, de voortdurende honger naar iets, wat men vooruitgang noemt, welke hiervoor verantwoordelijk gesteld kan worden. Want het is volgens mij vooral de behoefte aan steeds meer, mooier, groter, beter in uiterlijkheden, wat de mens er toe brengt verder te knutselen aan zaken die reeds duidelijk hebben aangetoond minder goed of zelfs gevaarlijk te zijn. De mensen blijken steeds weer zaken en ook hun eigen uiterlijkheden te willen veranderen. Daarbij kunnen zij geen werkelijk nieuwe zaken meer vinden en grijpen daarom steeds weer terug op zaken, modes en methoden die reeds in het verleden hebben bestaan en toen, als niet deugdelijk, zijn verworpen. Zo ontstaat een soort fatale kringloop die alle werkelijke ontwikkeling en vooruitgang dreigt te verstikken, juist omdat men

het 'bereikte goed' niet in de steek wil laten en zo in feite gebonden blijft aan de as, waarom alles draait.

In de stof heet deze as op het ogenblik economie, in de geest zou men haar kunnen omschrijven als 'onze enige en blijvende waarheid'. Want het zijn deze beide factoren, waarom in werkelijkheid uw gehele wereld blijkt te draaien. Hoe onlogisch men daarbij dan reageert, moge uit de volgende veel voorkomende redenering blijken: God bemoeit zich natuurlijk niet onmiddellijk met de wereld, want er gebeuren vele dingen die een goede God nooit toe zou kunnen laten. Maar God kan met die dingen een bedoeling hebben, die wij, mensen, niet kunnen overzien. Dan is wat er gebeurt, eigenlijk goed, ook al beleven wij het nog niet zo. Zo redeneert men: Daar God zich wel degelijk met de wereld bezighoudt en alles Zijn Wil is, zo moeten wij aanvaarden dat alles op de wereld steeds slechter wordt en mogen wij ons daartegen niet verzetten. Daarom moeten wij al het bestaande aanvaarden en ons er niet tegen verzetten. Ofschoon er vele dingen in de wereld gebeuren die wij ons niet voor kunnen stellen als gewild door een goede God. Je kunt zeggen dat God zich niet onmiddellijk met de wereld bezighoudt maar.... En zo keuvelt het verder in een oneindigschijnende kringloop.

In de economie, in andere zaken, zien wij dergelijke vreemde op godsdienstige basis berustende redeneringen ook al opduiken: Gods Wil is natuurlijk wonderlijk, maar het is toch wel zeker dat God van ons een zekere discipline verlangt, zodat wij onze orde in de naam van God moeten handhaven. Dit zal natuurlijk wel conflicten veroorzakend maar juist daarom moeten wij dit gezag steeds duidelijker en sterker tot uitdrukking brengen. Je moet natuurlijk wel met je tijd meegaan, zodat ook degenen die zo rederen, zo nu en dan wel enkele vernieuwingen willen aanvaarden. Maar dat komt dan neer op hetzelfde oude ameublement met een nieuwe bekleding. Mét als gevolg dat er nog meer conflicten en moeilijkheden ontstaan. Maar de as van het maatschappelijke bestaan, de structuur van de economie, komt niet in het geding, zoals bij zogenaamde godsdienstige vernieuwingen datgene, waarom het werkelijk gaat, de mogelijkheid dat men zijn 'enige waarheid' toch verkeerd zou kunnen interpreteren, niet in het geding komt.

Het gaat hierbij niet om levenswaarheid, zoals die in elk geloof wel ergens tot uitdrukking komt, of de intermenselijke relaties die toch de basis vormen voor elke economische ontwikkeling. De kern van de zaak wordt steeds omzeild, de nadruk komt steeds weer te liggen op gebruiken en pretenties die met de zaak zelf in feite weinig of niets te maken hebben. Wanneer in het geloof naastenliefde als hoogste goed wordt gesteld, beginnen de gelovigen onmiddellijk hiervoor een definitie te zoeken die zo zeer bij hen past dat de naaste alleen degene is die het met je eens is. Dan kun je tenminste verder intrigeren tegen en schelden op rotjoden, vervloekte papisten, afvallige woordvergoders en wat dies meer zij. Het gedrag van de politicus, de priester, de fatsoens-mens verschilt niets van het gedrag van een automobilist die streeft naar verkeersveiligheid en daarom al het andere aan zijn behoeften onderdanig wil maken. Het gaat hier in wezen om het ego, zo goed als bij de mens, die middels een esoterisch systeem tot grote geestelijke hoogte hoopt op te klimmen, om later vanaf een hemelse troon neer te kunnen zien op de arme onbewuste mensheid, die men dan natuurlijk zeer genadig zo nu en dan nog wel een helpende hand zal willen toesteken, zolang men maar niet duidelijk maakt, dat men zonder scholing en vreemde termen niet op een gelijke geestelijke hoogte kan staan.

Mogelijk leid ik aan hetzelfde euvel, maar ik wil trachten, vanuit mijn standpunt, enkele volgens mij bestaande feiten hier te stellen. Het is een feit dat met een gelijktijdig sterker zoeken naar vernieuwing, de praktische vernieuwingsmogelijkheid in uw wereld op het ogenblik voortdurend schijnt af te nemen en dan ook niet vanuit een menselijk streven en ingrijpen zover meer verwacht kan worden. Reden: de praktijk, waarop de huidige maatschappelijke structuur uiteindelijk toch gebouwd werd, steeds meer wordt verwaarloosd voor theorieën die met de praktijk zo weinig gemeen hebben, dat er geen mogelijkheid is de werkelijke feiten vanuit deze theorieën te benaderen. De zogenaamde vernieuwingen op maatschappelijk terrein betekenen in uw wereld op het ogenblik alleen, dat oude praktijken onder nieuwe namen worden voortgezet. Maar met namen alleen verander je niets. Wanneer je Piet voortaan Pierre gaat noemen, verander je dan iets werkelijks aan de persoon? Eigenlijk toch niet. Eerst wanneer je

in de naam, die je geeft, de essentie van het wezen tot uiting kunt brengen, zou de naam mogelijk aan de gedragingen iets kunnen veranderen, omdat men daarmee de betekenis en inhoud van de persoon niet probeert te wijzigen, maar slechts anders richt. Wat tussen haakjes bij de kabbalisten wel voorkomt. Daar geeft men wel iemand een nieuwe naam, die, gezien nauwkeurige berekeningen, dezelfde waarde heeft als de oude naam, dezelfde persoonlijkheid met dezelfde grondeigenschappen weergeeft, maar een andere uitingsgerichtheid impliceert. Vanuit een geestelijk standpunt is de wijze, waarop men zaken en instellingen namen geeft op aarde, bijzonder schadelijk aan het worden. Men let immers in toenemende mate alleen nog op de naam en niet op de inhoud die daarachter schuilgaat.

Er zijn heel wat mensen die menen een werkelijke vernieuwing te kunnen vinden door zich op andere formuleringen te richten. Zo grijpen velen zelfs nu nog in het Westen naar de oude Hindoe-cultuur en haar heilige boeken. De vraag is echter steeds weer, of zij werkelijk de oude wijsheden in hun geheel verwerken, danwel zich in het bijzonder houden aan bepaalde fragmenten daarvan, die hen de mogelijkheid geven eigen gewoonten en wensen binnen de eigen wereld met andere namen te benoemen en een zogenaamde andere betekenis te geven, zonder daaraan feitelijk ook maar iets te veranderen. Ik blijf beleefd en stel dit in een vragende vorm, zodat u op deze opmerking zelf een antwoord zult kunnen geven. Maar ik wil wel met nadruk stellen dat je niets hebt aan een verandering, die slechts uiterlijkheden betreft.

De schijn van vernieuwing en aanpassing die zo ontstaat kan zelfs gevaarlijk worden. Neem als voorbeeld een stad die voortdurend herbouwd wordt, die leeft en door haar opzet en structuur het leven van de mensen die er wonen tot uitdrukking brengt. Een dergelijke stad zal natuurlijk bepaalde nadelen hebben die vooral aan planners op zullen vallen. Zij vinden dat je beter anders zou kunnen beginnen en ontwerpen een stad zonder meer als een geheel. Denk bijvoorbeeld eens aan een stad als Brasilia. Een dergelijke stad kun je zo bouwen dat alles mooi en evenwichtig lijkt, dat alle bezwaren van normale steden vermeden worden. Maar wanneer je na een tiental jaren een dergelijke stad beziet blijkt dat zij niet werkelijk leeft. Al die schoonheid wordt museumwerk, dat nooit een werkelijk eigen sfeer verkrijgt, ook al leven en wonen, werken er mensen. Zoek je het menselijke leven in Brasilia, dan kom je bijvoorbeeld tot de conclusie dat dit zich in hoofdzaak afspeelt in favella's of bidonvilles - kies de naam zelf - die aan de rand van het stadsgebied liggen. Of kijk naar uw eigen steden. Planners willen hier steeds weer stadskernen vernieuwen. Maar in 9 van de 10 gevallen blijkt, dat men hiermede de stad gelijktijdig het hart heeft afgenomen, de stad in zekere zin heeft onmenselijkt. De mensen vinden daarin niet meer de gezelligheid, de geborgenheid, het contact dat zij in feite zouden willen vinden. Het gevolg is dat de steden doods worden.

Realiseer u hoe prestige, behoefte beter en anders te zijn, vaak de menselijke samenleving teisteren en vraag u af, of men natuurlijk met die dolle draaimolen door moet blijven draaien. Je kunt natuurlijk als eenling proberen uit te stappen en voortaan de zaken van buitenaf blijven bekijken met een gezicht van: de anderen draaien toch verder, er is werkelijk niets mee te beginnen. Dit haalt echter ook niet veel uit. Je zou de voortdurende kringloop zo nu en dan, al was het maar voor even, moeten kunnen onderbreken, desnoods door tijdelijk de stroom af te sluiten of het draaiwerk onklaar te maken. Zonder een dergelijke molen kunnen de mensen echter niet leven en stort de gehele maatschappij ineen. Volgens mij zou je dus in feite een soort alternatieve draaimolen moeten scheppen. Het belangrijkste aspect hiervan zou moeten zijn, dat men niet meerdere draaien op een en dezelfde plaats kan blijven zitten en niet meerdere ronden onafgebroken zou kunnen afleggen. Het feit dat je steeds weer even moet wachten voor je verder kunt draven op de houten paarden, voorkomt dat je op de duur meent, dat alleen dit het leven is, dat je door zo rond te draaien uiteindelijk toch ergens komt waar je nog niet geweest bent.

In het verkeer zien wij langzaam een mogelijkheid ontstaan voor een dergelijke bezinning. Daar zijn eenrichtingsprojecten en omleidingen, die iets van een draaimolen weg hebben, maar gelijktijdig steeds en voor de automobilist onverweigerlijk duidelijk maken dat men hiermede niet verder komt. Men zoekt bijvoorbeeld oplossingen voor het verkeer. Het is te druk op

bepaalde routes, dus stelt men eenrichtingsverkeer in. Daardoor worden andere trajecten zwaarder belast die op een dergelijke belasting nog minder berekend zijn. Zodat men ook hier een eenrichtingsverkeer instelt. Het gevolg is dat de automobilist, die door zijn doel gedwongen wordt zich in een dergelijke doolhof te wagen, via een spiraalroute zijn bestemming uiteindelijk met veel tijd en energieverlies bereikt. Hij heeft dan, om hetzelfde te bereiken, een langere tijd en vaak groter deel van het wegoppervlak in gebruik gehad dan bij een mogelijkheid recht op het doel af te stevenen denkbaar zou zijn, waardoor de feitelijke verkeersdrukke toeneemt. Volgens mij maken de uitdenkers van dergelijke doolhoven een fout. Wanneer je bepaalde wegen niet kunt vervangen en deze wegen slechts een beperkt aantal voertuigen kunnen verwerken moet je er eenvoudig voor zorgen dat er niet meer voertuigen op deze wegen kunnen rijden dan redelijk en verantwoord is. Je zult eerst alle uitbreidingen van het verkeerspatroon moeten voorkomen. Dan eerst kun je overzien wat werkelijk aan verkeer noodzakelijk is en wat aan de verkeersmogelijkheden veranderd zal moeten worden. Wie probeert alles en eenieder zoveel mogelijk gelijk te geven en alle wensen te vervullen, kom je nooit ergens.

Wie zich met zijn innerlijk bezighoudt wordt al snel met soortgelijke problemen geconfronteerd. Je kunt natuurlijk stellen dat je op aarde bent om te leren, dat alle ellende die je doormaakt zin heeft als beproeving waaruit inwijding voort kan komen. Maar dan moet men ook verder redeneren en stellen: uit elke inwijding komt een nieuwe inwijding voort, waarvoor wij weer nieuwe en zelfs zwaardere beproevingen zullen leren kennen... . Draaimolenpraat. En bovendien lijkt het mij dat een dergelijke beredenering van de zin van het leven alleen op een zeer sadistische godsvoorstelling kan zijn gebaseerd. Mensen doen vaak, ook innerlijk en tegen zichzelf, of het lijden er zou zijn omdat het zo belangrijk is. Ik meen dat het enige, wat voor een mens, ook innerlijk, in het leven belangrijk kan zijn, vrede is: de aanvaarding van jezelf en je wereld. Ik geloof niet dat dit door lijden werkelijk wordt bereikt. Ik geloof dat wij uiteindelijk alle lijden en alle vreugde, die gezamenlijk het leven vormen, zouden moeten versmelten tot een gevoel van verbondenheid met steeds meer wezens in en buiten je wereld. Ik geloof dat je innerlijke problemen ook niet, zoals nu zo vaak het geval is, zouden moeten uitlopen op een poging tot zelfrechtvaardiging of verduidelijking van eigen belangrijkheid, maar dat zij zouden moeten voeren tot een gevoel van grotere verbondenheid en betere communicatie met het oneindige en alle andere zichtbare en onzichtbare krachten en wezens.

Werkelijk geluk, werkelijke bereiking, werkelijke bewustwording ontstaan als gevolg van steeds meer en steeds betere contacten met steeds meer delen van de kosmos. Om dit tot stand te brengen zal men moeten leren te rusten, zich te ontspannen.

Indien je met iemand een gesprek wilt voeren is het het verstandigste, zoals eenieder zal weten, om bij elkaar te gaan zitten, of minstens in gelijk tempo naast elkander voort te lopen, terwijl het tevens noodzakelijk is dat je niet alleen weet te spreken, maar ook weet te luisteren. In de wereld zijn er mensen en groepen die menen, dat zij anderen iets te zeggen hebben. Zij luisteren niet, maar spreken alleen, terwijl zij verder stil blijven staan. Rond dezen lopen de andere gesprekspartners die maar een half oor willen lenen, omdat zij druk bezig zijn voortdurend in een kringetje rond te lopen, omdat zij menen zo vooruit te kunnen komen. Zelfs indien zij ooit een antwoord zouden willen geven, zouden zij het de stilstaande sprekers alleen in het voorbijgaan toe willen roepen, terwijl de sprekers zelf meestal de tijd niet nemen om even hun betoog te onderbreken en te luisteren. Het gevolg is dat beide partijen voor elkaar onverstaaanbaar blijven en dit zelfs in sterkere mate worden, naarmate zij elkaar meer trachten te bereiken. Indien u het mij vraagt is een van de dingen die in deze wereld vooral ontbreken: het vermogen om zo nu en dan eens even stil te staan en tot rust te komen. Maar daar komt het niet toe.

Een van de meest belangrijk geachte draaimolens op uw wereld heet bijvoorbeeld U.N. Daar wordt voortdurend vergaderd over het feit dat men vrede wenst. Waarop bepaalde leden duidelijk maken waarom zij met bepaalde andere leden nog niet in vrede kunnen leven. De gemeenschap komt dan tot de conclusie dat gewelddadigheden door onderling overleg moeten worden opgelost, maar gelijktijdig concludeert men, dat men in de ergste gewelddadigheden

van het ogenblik in feite niet in kan grijpen, omdat dergelijke gewelddaden een interne kwestie van bepaalde staten zouden kunnen zijn. Waaraan dan veel drukwerk wordt besteed dat door niemand gelezen wordt. Waarop men elkander onder druk van de wereldopinie eens ernstig aanziet, de rechten van de mens weer eens uitvoering declareert en vervolgens opnieuw met vredesbehoefte en het uitspreken van bestaande geschillen begint, zonder dat er ooit werkelijk iets bereikt wordt. Beter dan op vele plaatsen, wordt hier duidelijk, hoe nutteloos iets dergelijks in wezen is, omdat niemand de verantwoordelijkheid schijnt te willen dragen voor een breken met de oude sleur en zo eigen belangrijkheid in gevaar wenst te brengen. In plaats van een wezenlijk zoeken naar begrip voor, en contact met elkaar, is er sprake van een over elkanders hoofden tot eigen volk spreken, elkaar het lastig maken en achtervolgen, terwijl men er zorgvuldig voor waakt elkander ooit te bereiken of de waarheid eens duidelijk te zeggen. Want dan, zo vrezen deze vredesminnaars, zouden zij het van elkaar niet meer kunnen nemen en zou er mogelijk oorlog van komen. Het ziet er naar uit dat de mensen, die hier werken, steeds weer het paard achter de wagen spannen, wanneer zij vooruit willen komen. Daarom zou het misschien nuttig zijn, wanneer het juist in de U.N. eens tot een hele grote ruzie zou komen. Want dan zou het paard misschien per ongeluk eens voor de wagen terecht kunnen komen en zou de wereldvrede misschien werkelijk een stapje nader komen. Wat raar lijkt, maar waar is. Want in deze razende mallemolen van naar vooruitgang strevende mensen, wordt geen rekening gehouden met de werkelijkheid en zijn diplomatieke ficties en idealistische dromen de basis van alle handelen. Wat niet zo heel erg verwonderlijk is.

Hebt u wel eens in een draaimolen gezeten en naar buiten gekeken? Dan hebt u misschien ontdekt hoe de wereld buiten je onwerkelijker wordt naarmate je langer meedraait. Ditzelfde verschijnsel doet zich ook voor bij iemand die in een politieke, een economische of geestelijke draaimolen zit. Je ziet niet meer precies wat de werkelijke verhoudingen buiten je zijn. Je meent dat de enige vaste werkelijkheid de molen is, waarin je meedraait. Op den duur ben je zo duizelig dat de enige werkelijkheid voor jou het plaatsje is, waarop jezelf mee in de kringloop voort hobbelt, voortdurend haastig op weg naar niets. Daarbij komt, dat men juist dan, gedreven door de eigen duizeling, zich aan het voortgaan vastklampt, uit angst, dat men bij een betreden van de normale wereld rond de molen, niet meer op eigen benen zou kunnen staan. Zo blijft men zich voorthaasten, terwijl om geestelijk of anderszins iets werkelijks te presteren, te bereiken, het juist noodzakelijk is dat je steeds weer rust weet te vinden en afstand weet te nemen. Men moet zijn enorme drift om meer en beter te worden even stil weten te leggen en eerst eens zichzelf leren zijn. Een mens die geestelijke capaciteiten wil ontwikkelen, moet niet met alle wilskracht daar achteraan jagen, want dan krijgt hij die nooit. Hij moet juist leren te relaxen, zichzelf te ontspannen, opdat de andere mogelijkheden die hij bezit, langzaam maar zeker op de voorgrond kunnen komen.

Iemand die sterft en zich voortdurend tegen zijn dood verzet, zal heus niet blijven leven. Het duurt alleen langer voor hij dood is, het wordt voor hem lastiger en pijnlijker. Maar iemand die beseft: nu is de dood voor mij onvermijdelijk en zich daaraan dan rustig overgeeft, zal niet alleen een betrekkelijk gemakkelijke dood hebben, maar zal ook een veel gemakkelijker en bewuster entree maken in de zogenaamde andere wereld waarin het leven verder gaat. Maar de mallemolen draait overal, zij doet de mensen streven op een wijze waardoor hun persoonlijke mogelijkheden eerder onderdrukt dan geopenbaard zullen worden. Zo heb je van die spiritisten die altijd maar weer naar een hogere sfeer willen stijgen. Hun streven brengt voor hen wel resultaten, maar dat komt, omdat zij niet beseffen dat hun hogere sfeer identiek is met elke andere, - ook lagere -, sfeer, met dien verstande dat zij door het Ik enigszins anders wordt beleefd en gewaardeerd.

Volgens mij speelt hier de lust, zich vooral met de details bezig te houden, een rol. Een koe is een koe. Elke koe zal persoonlijke kleine verschillen vertonen. Maar alle koeien hebben vele eigenschappen en mogelijkheden gemeen. Het is dus in de meeste gevallen beter iets van het wezen van alle koeien te begrijpen dan om zich bezig te houden met een specifieke koe alleen. Zo is een mens een mens. Maar wie het wezen van de mensheid voortdurend probeert te begrijpen, zal ook de enkele mens altijd weer voldoende kunnen begrijpen. Maar wie uit het

geheel van de mensheid één of enkele individuen als exemplaar, als voorbeeld voor het geheel, wil nemen, zal de nadruk gemeenlijk leggen op de kleine eigenschappen die de ene mens van de andere doen verschillen en zo zijn beoordeling van andere mensen op grond hiervan steeds weer zien mislukken.

Misschien vindt u dit betoog langzaamaan vervelend worden. De oorzaak daarvoor is dan dat u allen in dezelfde draaimolen zit, waarover ik spreek. Komt u hier om beter en wijzer te worden dan anderen? In dat geval zult u waarschijnlijk teleurgesteld worden. Of komt u hier om rust te vinden, om de formuleringen te vinden voor dingen, die u innerlijk altijd al gedacht had maar nog niet zo duidelijk wist te beseffen en uit te drukken? In het laatste geval hebt u de meeste kans nut uit deze bijeenkomsten te putten. Want wij kunnen u niet veranderen, maar proberen u wel de mogelijkheid te geven u meer bewust te worden van hetgeen u bent. Geestelijke waarheid is voor een mens geen geheel nieuw feit of gegeven. Dergelijke dingen kan men als mens niet eens aan. Het is eenvoudig het vinden van een juistere en meer bewuste uitdrukking voor de dingen die in je leven, zodat je jezelf beter leert kennen en begrijpen en zo de relatie tussen je ik en de rest van de wereld, op geestelijk zowel als op elk ander terrein, bewuster kunt beleven en juistert leert aanvoelen. Ik meen dat juist degene, die probeert steeds meer dan anderen te worden, die elke mogelijkheid beschouwt als een soort lift, waardoor hij zich verder zal kunnen verheffen, zal falen, daar hij de werkelijkheid niet als een geheel ziet en de nadruk slechts weet te leggen op de mogelijkheid verschillen tussen zich en anderen te constateren.

Mogelijk ben ik bevooroordeeld door de wijze, waarop wij in de geest streven. Wij proberen steeds meer overbodigheden in besef, werken en uitingen af te schaffen. Dit betekent dat je soms dierbare denkbeelden prijs moet geven, omdat zij uiteindelijk slechts een mogelijkheid tot verwarring inhouden en geen mogelijkheid bieden om je bestaan zuiverder te beseffen. Mensen hebben volgens mij de neiging het overbodige te behouden en daartoe overbodigheid op overbodigheid te stapelen. Voorbeeld: een departement trekt in een nieuw gebouw. Delen van het nieuwe kantoor blijken echter niet door de nu reeds aanwezige ambtenaren te bezetten. Concludeert men nu dat het gebouw te groot is en zoekt men door een betere indeling voldoende ruimte te maken voor een andere instantie? De kans is groot dat men eerder zal besluiten de enkele onbezette kantoren te vullen door voor zich nieuwe beampten aan te trekken. In een geval weet ik, dat iets dergelijks inderdaad werd gedaan. De nieuw aangetrokken ambtenaren werden gebruikt om op een geheel nieuwe wijze gegevens te registreren die elders al drie malen waren geregistreerd. Dit was zo belangrijk voor degenen die dit begonnen dat men meer beampten heeft aangetrokken om alles vooral goed en zorgvuldig te kunnen doen. Het gevolg is dat de beschikbare ruimte te klein was. Men overweegt nu elders voor deze instantie een nog groter gebouw neer te zetten en de kans is groot dat zich hetzelfde geval herhaalt. Wat ook al een malle-molen-effect kan worden genoemd. Denkt u alstublieft niet dat dit een grap is. Het is werkelijk en in uw eigen land gebeurd. Ik zou u trouwens bedrijven kunnen noemen die aan een soortgelijke vernieuwingsdrang bijna of zelfs geheel failliet zijn gegaan. Er zijn op dit ogenblik in uw land enkele bedrijven die zoveel hebben besteed om betere en meer arbeidsplaatsen te creëren, dat zij nu door gebrek aan kasgelden en voldoende orders van passende aard gedwongen zijn betrekkelijk grote aantallen arbeiders af te laten vloeien.

Ik meen dat je, geestelijk, esoterisch zowel als meer zakelijk, politiek, religieus niet dient uit te gaan van de verandering onder de leuze: wanneer alles nieuw is zal het veel beter gaan, maar dient uit te gaan van het standpunt: Hoe kan ik dat, wat goed is, zo rationeel mogelijk gebruiken, hoe kan ik met dezelfde middelen betere resultaten verkrijgen. Inplaats van uitbreiding, ontwikkeling, stijging zou men allereerst naar intensifiëring moeten zoeken. Zoals men in de arbeiderswereld zich wel eens beter af zou kunnen vragen, hoe men meer arbeidsvreugde tot stand zou kunnen brengen, in plaats van zich geheel te richten op wat men een verbetering van arbeidsvoorwaarden noemt. Ik weet dat men tot een dergelijke omstelling niet zo gemakkelijk zal komen daar men dan alle plannings-organisaties terzijde zou moeten schuiven. Vele mensen die nu belangrijk zijn omdat zij het milieu aanpassen aan betere voorwaarden of het berekenen van de mogelijke stijging van het arbeidersinkomen, zouden dan aan belangrijkheid inboeten, nietwaar?

Ik kies een voorbeeld: U kent in uw stad een straatje dat door eenieder afgekeurd werd, omdat het te somber was. Er werd op afbreken en vernieuwen aangedrongen. Toch is het nu een prettig straatje geworden, waar de bewoners graag willen leven, alleen omdat men de gevels geverfd heeft. Geestelijk is het vaak voor ons ongeveer hetzelfde: Wat wij werkelijk nodig hebben is geen nieuw en mooier geloof, maar wat kleur en fleur, zodat men uit het slob van de sleur weer komt tot een met vreugde het geheel overzien en aanvaarden en een beseffen van voor het ik belangrijke details. Zoals men in de esoterie minder heeft aan die geheel nieuwe leer met die interessante goeroe en de móóie muziek op de achtergrond, dan aan een ontspanning en verfrissing, waardoor men in staat is de oude leer en waarden in een nieuw licht te zien. Dan zal men de werkelijke betekenissen weer beter gaan beseffen, en blijkt ook het oude meer dan voldoende voor de bestaande behoefte aan zelferkenning te zijn.

Ook wanneer wij voortdurend het gevoel hebben dat wij tegenover anderen tekortschieten, kunnen wij ons natuurlijk met de uiterlijkheden bezig gaan houden. Wij zouden ons echter ook eenvoudigweg en zonder verdere bestrevingen en vernieuwingen eerst eens af kunnen gaan vragen wat onze werkelijke verhouding tot anderen in wezen betekent voor ons. En in dit geval zal men op de details van eigen beseffen meer moeten lette, dan op de duurklinkende termen die men in meer algemene beschouwingen van het geheel pleegt te gebruiken. Op deze wijze zal men onder meer kunnen beseffen dat de relatie met medemensen in wezen op geheel andere feiten en denkbeelden is gebaseerd dan men voor zich en anderen pleegt te pretenderen. Laat men de onjuiste pretenties dan vallen, zo verkrijgt het leven, uiterlijk zowel als innerlijk, weer meer kleur en fleur, de mensen worden van een soort tegenstanders weer tot wezens waar je je over kunt amuseren, waarmede je kunt lachen, waarmede je kunt meevoelen en bovenal wezens, waarmede je weer een werkelijk contact hebt, dat op begrip en niet slechts op een soort 'heilig moeten' of een poging tot zelfverheerlijking is gebaseerd. Zoals u ziet komen wij altijd weer terecht bij de noodzaak een soort alternatieve draaimolen te vinden, waarin je niet zonder pauze door blijft draaien, maar steeds weer bent gedwongen uit te stappen en de zaken eens vanuit een ander standpunt en zonder het voortdurende gevoel van voorwaarts te moeten gaan, kunt bezien. Dan ziet men eerst de werkelijke betekenis van de dingen.

Ik wil voor ik eindig enkele voorbeelden van meer actuele aard hieraan toevoegen. Een van de mooiste uitspraken van de laatste tijd is misschien wel de door een staatsman afgelegde verklaring dat hij bereid was 1.000.000 van zijn burgers op te offeren om een gebied terug te krijgen. Wie even nadenkt voelt in zich de hoop rijzen dat er misschien 1.000.000 burgers zijn die bereid zijn deze staatsman voor hetzelfde doel op te offeren. Men zal bovendien beseffen dat in dit laatste geval de kans van slagen aanmerkelijk groter zou zijn. Zo heb ik nog zoiets gehoord van een staatsman: "Volgens mij lijdt de wereld op het ogenblik aan een teveel aan staatslieden. De toestand lijkt mij dan ook vaak staatsliederlijk toe". Deze man meende dat het noodzakelijk zou zijn de uitgaven van zijn land aanmerkelijk te beperken. Hij probeerde burgert dus beperkingen in hun uitgaven op te leggen en gaf, om dit te bereiken, meer uit. Wat betekende dat hij de uitgaven, die hij de burgers ontzegde, nu zelf deed. Daar de burgers hiermede niet tevreden waren en ook zelf meer werden geprikkeld tot verdere uitgaven, werd het bestrijden van dit te veel aan uitgaven zo kostbaar dat men op de duur niets meer uit kon geven. Daarmede was het doel echter niet bereikt, want als gevolg hiervan kwam iedereen in de put te zitten. Crisis.

U dacht dat ik van Biesheuvel sprak? U hebt het mis, ik had het over Colijn. Het verschil tussen deze beiden is overigens niet zo groot als u nu schijnt te denken. Want de verschillen in handelen en optreden berusten eerder op uiterlijkheden, dan op wezenlijkheid. Wat de moderne staatsman zeker niet alleen als een verwijt hoeft te beschouwen, want het is in zekere zin gelijktijdig lof. Wanneer u beseft hoe de dingen in de wereld werkelijk draaien, zult u ook beter kunnen begrijpen hoe vakbonden, die er heten te zijn om betere arbeidsvoorwaarden af te dwingen, ertoe kunnen komen in deze tijd hun leden als het ware een vermindering van verwachte loonsverhogingen af te dwingen, dit omdat het alleen dan beter zal kunnen gaan met de leiding van die vakbonden. Want de bonzen hebben zich verbonden om leiding te geven en zo hieronder

de leden moeten lijden, is het toch in ieder geval, zo zegt men, beter voor de leden dat zij lijden onder een goede leiding, dan dat zij in absolute verstrooiing voor zich betere levensvoorwaarden zouden afdwingen. Waarvoor men overigens niet het vakbondswezen aansprakelijk kan stellen, maar wel de vakbondswezentjes die de vakbonden beheersen.

Genoemde punten zijn wel zeer actueel, want in verband hiermede zijn binnenkort conflicten op komst. Zoals ook het universiteitsconflict binnenkort steeds actueler zal worden. Studenten zullen zich in steeds sterkere mate verzetten tegen een vertraging in hun studies of de mogelijkheid een studie te beginnen. Wat begrijpelijk is. Misschien zou het overigens beter zijn, wanneer de studenten hun professoren en beheerders van universiteiten duidelijk zouden kunnen maken dat zij met minder kostbare voorzieningen - ook voor practica - genoeg zouden willen nemen en een rond de klok gebruik van de beschikbare faciliteiten wensen, daar hierdoor grotere aantallen studenten zouden kunnen worden toegelaten en gelijktijdig een groter deel van de beschikbare gelden voor het aantrekken van adequate leerkrachten zou kunnen worden besteed. Een gestage, maar zeer bescheiden verbetering van stoffelijke studiemogelijkheden zou dan bovendien wel mogelijk blijven.

Ook hier de draaimolen, waarin de behoefte oude rechten en gebruiken te handhaven aanjaagt achter de werkelijke mogelijkheden en behoeften, zonder dat de twee elkaar ooit zullen bereiken. Bovendien hebben professoren de neiging te stellen dat studie beter zal gelukken naarmate het in optimaler omstandigheden gebeurt, terwijl in feite de intensiteit waarmede wordt gestudeerd en een werkelijk voor een studie begaafd zijn voor de studieresultaten veel belangrijker is. Bovendien worden vele vernieuwingen in het hogere onderwijs vooral geïnstigeerd door mensen die aan de gestelde verbeteringen zelf beter of belangrijker denken te worden. Wat er op neer komt dat beperkingen van studiemogelijkheid vaak worden gesteld om uitbreidingen mogelijk te maken die niet nodig zijn en zo verwaarloost men het werkelijk noodzakelijke om te verdienen aan het in wezen grotendeels overbodige. Dat is ook een malle molen. Want het komt er weer op neer dat in naam van de vooruitgang dingen worden gedaan die een werkelijke verbetering en verdieping hinderen.

De handelwijze van vele belangrijke mensen in deze dagen doet mij denken aan een boer die een koe had. Het dier gaf 7 liter melk. Op zekere dag kon de boer zeker wel 20 liter aan kampeerders verkopen. Als gevolg begon hij te proberen meer melk van het dier te krijgen en toen dat niet lukte, sloeg en schopte hij het dier zo dat het geheel geen melk meer gaf. De man redeneerde, zoals menigeen die belastinggelden besteedt: ik heb die melk nodig, jij bent een koe en daarom aangewezen om mij alle nodige melk te geven. Maar de koe wilde en kon niet meer, met als gevolg dat de koe tot taaie biefstuk werd verwerkt, de boer failliet ging doordat er geen melk meer te halen viel. Zoals deze boer gedragen zich velen in hun werken met de gemeenschap, zo gaat men tegenover God te keer. Men wil alles, men vindt dat het nodig is en dus moet het er maar komen. Men beseft niet dat de dingen er alleen kunnen komen wanneer men zelf een mogelijkheid hiertoe schept. De boer had eenvoudigweg eerst eens moeten sparen voor meer koeien. Want wanneer hij 3 à 4 koebeesten had gehouden zou hij zonder moeite zijn 20 liter per dag en mogelijk meer kunnen verkopen.

Wanneer je als mens of geest tegenover God staat, moet je ook Hem niet als een soort koe behandelen en het onmogelijke van Hem eisen, maar zelf al het mogelijk doen in besef van datgene, wat God in je is en kan doen. Eerst dan zul je in jezelf een kracht voelen ontwaken die je de begeerde mogelijkheid schenkt en misschien zelfs meer mogelijkheden geeft dan je ooit had gedacht of verwacht. Wie echter begint zonder meer van anderen of God alles te eisen wat hij maar meent nodig te hebben, zal ontdekken dat hij in het leven geen stap verder komt. Zo iemand is voortdurend in de mensen, in God en het leven teleurgesteld. Je kunt natuurlijk proberen de zaken anders aan te pakken, zoals sommige mensen die proberen op hun wijze het christendom te vernieuwen. Maar kun je het christendom werkelijk vernieuwen door de beleving daarvan tot een voortdurende roes te maken? Kun je werkelijk het christendom veranderen of verbeteren door het te maken tot een beleving van hysterische zelfverheffing, gepaardgaande met schuldbelijdenissen in het openbaar? Volgens mij berust het christenzijn in de eerste plaats

op wat je voor anderen bent en niet op de roes, die je tijdelijk zelf ervaart. Want elke roes zal altijd weer een kater achterlaten. En u weet, er zijn al katten te veel. Maar degene die christelijk leeft ten aanzien van zijn medemens, vindt hierdoor in zichzelf kracht, ziet meer schoonheid in de wereld en vindt innerlijke kracht en vreugde zelfs daar, waar, naar hij meende, hiervan niets bestond. Of nu een mis wordt gelezen in het latijn of in de landstaal, of men vrome gezangen, gregoriaans of hupsakee-liederen zingt tijdens een dienst, maakt voor het christenzijn niets uit. Dat is eveneens actueel. En wie meent dat dergelijke zaken werkelijk een verschil maken, beseft niet wat christenzijn betekent.

Uit dergelijke dingen ontstaan de werkelijke en grote problemen, groeien de moeilijkheden van uw tijd. Men zou het zo kunnen samenvatten: hij, die steeds verder wil komen, zonder meer zichzelf te worden in de eerste plaats, zal nooit werkelijk in geestelijke zin iets verder komen. Hij, die steeds meer eisen aan anderen stelt, zonder daaraan gelijktijdig zelf geheel te beantwoorden, zal ontdekken dat er aan hem steeds grotere eisen gesteld worden, zodat zijn droom van vooruitgang op kosten van anderen in feite tot een algemene nederlaag in stof en geest voert.

Ik meen hiermede voldoende te hebben gezegd. Daar u geen commentaar heeft, wens ik u verder een aangename pauze toe.

Goedenavond.

ESOTERIE

Goedenavond, vrienden.

Na alle voorwerpen van verwarring in de vorige beschouwing: het volgende, zo mogelijk systematisch ingedeeld volgens mijn besef. Wanneer ik iets systematisch indeel zal dit voor anderen misschien nog wel eens verwarrend zijn, maar mijn verklaringen zijn gemeenlijk duidelijk genoeg en de rest zullen wij dan nog wel eens zien.

Om te beginnen: het Al. Dit bestaat uit al datgene wat wij weten, vermoeden, kunnen denken en het verdere dat wij als onmogelijk beschouwen, of voor ons nog ondenkbaar is.

Als zodanig is het Al een samenvatting van alle waarden en vormt de enige volledige werkelijkheid waarin wij allen bestaan.

Bezinning: Vele mensen bezinnen zich en in hun bezinnelijkheid krijgen zij zin in een verdere bezinning, waarin hun bezinnelijkheid meestal weinig zin heeft, daar zij zich niet bezinnen op hetgeen zij waarlijk zijn, maar slechts op de zaken die volgens hen bezinnelijk zouden moeten worden genoemd. Het zal u duidelijk zijn dat een dergelijke wijze van reageren onjuist is: Bezinnen is het volgen van een gedachtenketen ten aanzien van een bepaald punt van uitgang, waarbij men eigen wezen, mogelijkheid en invloed in dit verband overweegt, om na het bereiken van conclusies op grond daarvan een nieuw gedrag en een ander besef opbouwt.

Christendom: Dit is volgens velen de enige waarheid, daar zij te dom zijn om het verschil tussen Christus, christen en christendom te beseffen.

Doorleven: Wanneer je leeft, onderga je in vele gevallen, maar wanneer je volledig in hetgeen je ondergaat betrokken blijft, doorleef je niet slechts de waarde die in jezelf bestaan, maar ook alle waarden die aan het beleven hebben bijgedragen. Hierdoor word je besef uitgebreid buiten de beperkingen van de ik-voorstelling en ontstaat een nieuwe waarheid waarin ook nieuwe en hogere krachten erkend kunnen worden.

Ego: De meeste mensen, die zich bezig houden met hun ego, zijn egocentrische egoïsten, ofschoon wij moeten zeggen dat degenen die hun ego beschouwen als tijdelijke maatstaf voor het meten van een totaliteit waarin zij zichzelf als deel van het geheel beschouwen, zonder

hun egocentrisch bestaan prijs te kunnen geven, toch komen tot een meer altruïstische, veelomvattende en algemene erkenning van de zin en inhoud in alles wat voor hen in de wereld maar leefbaar of kenbaar zal zijn. Zij brengen hiermede voor zich een zekere bewustwording tot stand.

De feesten, die mensen voeren, zijn over het algemeen vieringen van uiterlijkheden, waarbij de innerlijke droefheid verholpen zou moeten worden door het opzetten van een feestneus. Het werkelijke feest voor de mens is echter het intens beleven van het ogenblik, waardoor men tot een algehele aanvaarding van het leven, al is het maar voor dit ogenblik, kan komen. In deze aanvaarding aanvaardt men ook een grotere werkelijkheid die verder in je door kan werken en je zo steeds meer de feestelijkheid en werkelijke vreugden van het bestaan zal doen beseffen.

God is voor de meeste mensen de projectie van het ego, boven alle wetten gesteld en daardoor voor hen bijzonder aanbeddelyk en begeerlijk. In de werkelijkheid is God een vaagheid die men, ofschoon men haar niet volledig in zich of rond zich beleeft, in zich toch ondergaat.

De geest is voor de meeste mensen een begrip, dat hoger staat dan het eigen stoffelijke bestaan, waarbij men vergeet dat het stoffelijke bestaan niet werkelijk hoger of lager kan zijn dan het geestelijke bestaan. De geest is iemand die tijdelijk niet belemmerd wordt door de beperkingen van een stoffelijk-mentaal denken, maar die daarbuiten toch evenvele gebreken en deugden zal kunnen vertonen als elke mens.

Hulp is iets wat wij allen begeren. Want wij zijn in ons wezen voortdurend moedeloos. Wij denken altijd weer dat het leven bij voortduring slechter wordt en vragen aan hogere krachten om hulp. Die krijgen wij echter niet op het ogenblik dat wij die zo graag zouden willen hebben. Wanneer wij de gevraagde hulp krijgen zijn wij voor hetgeen ons gegeven wordt niet eens meer dankbaar. De werkelijke hulp die wij krijgen uit alle werelden en sferen, is gebaseerd op de harmonie die wij in onszelf kennen en vanuit onszelf manifest maken in werelden en sferen. Daarom zal alle hulp aan de mens in geestelijk zowel als in meer materieel opzicht gegeven worden op het ogenblik dat hij zich baseert op een harmonie van denken, streven en daad.

Tot nu toe ben ik wat alfabetisch te werk gegaan, maar nu laat ik deze volgorde los, daar er nog heel wat opmerkingen zijn die ik buiten een dergelijke kader om zou willen maken.

Zo is er een groot verschil tussen verstand en wijsheid. De meeste mensen, die wijs zijn, vinden verstand een prettig ding, dat echter niet geheel noodzakelijk is. De meeste mensen, die verstandig zijn, zijn echter onwijs genoeg om alles, wat niet verstandelijk kan worden beredeneerd en door anderen kan worden begrepen, als onjuist te beschouwen of als niet bestaand te beachten. Laat ons goed begrijpen dat wijsheid voortkomt uit een begrip dat boven het zuiver verstandelijke uitgaat, maar dat door het verstand soms ook redelijk geformuleerd kan worden.

Misschien meent u dat ik enigszins op hol geslagen ben. Maar voor mij zijn die dingen waarheden. Wanneer je bijvoorbeeld denkt over leven, zo denken de meeste mensen, dat leven identiek is met bestaan. Toch zijn er heel wat mensen die bestaan zonder ook te leven en toch kan eerst hij die werkelijk leeft de zin van het bestaan erkennen. Slechts hij die de zin van het bestaan erkent, zal ook de zin van zijn eigen bestaan kunnen doorleven en zo komen tot een besef van hogere waarden.

Maar de meeste mensen vinden zoiets schijnbaar de moeite niet waard. Misschien vindt u het hatelijk, wanneer ik de zaken zo stel. Maar als het erop aankomt zijn er heel wat mensen die zo onredelijk zijn in het leven, ondanks hun zogenaamde grote verstand, dat ik wel eens stekelig word.

Er zijn bijvoorbeeld mensen die in zich verlangen naar engelen, die volgens het oude gebed, links, rechts, voor, achter en boven hen zweven, om hen te beschermen. Het gevoel van bescherming is volgens hen ondanks alle verraderlijke redeneringen, vaak de reden dat zij zaken

zeggen te geloven die met elke redelijkheid in strijd zijn. Nu zijn er heel wat dingen die inderdaad bestaan en toch niet redelijk kunnen aangetoond worden. Maar wie op die manier in engelen gelooft, heeft pech, want er is wat dat betreft een groot personeelsgebrek. Maar wie in zich beseft dat de goedheid, het innerlijke licht, in de plaats kan treden van alle uiterlijke bescherming, door engelen of iets dergelijks, vind in zich een harmonie die qua werking volgens mij, zelfs de geponeerde macht van alle aartsengelen te boven gaat.

Geestelijk betekent volgens vele redelijke mensen zoiets als 'onzinnig'. Anderzijds vinden vele mensen dat het onzinnige zin krijgt zodra het maar geestelijk genoemd wordt. Daarom meen ik dat de mens er goed aan doet alle redelijke en geestelijke onzin terzijde te stellen voor een begrip omtrent eigen geestelijke waarden zoals die zich voor het Ik in het Ik kenbaar openbaren.

De waarden van het geestelijke zijn dan: een besef dat verder gaat dan gekende feiten, op een redelijk niet verklaarbare wijze, maar zo een extrapolatie uit de gekende feiten mogelijk maakt, waardoor zowel een juister beeld van komende ontwikkelingen als een beter begrip voor eigen toekomstige taak erkend kan worden. Het ware geestelijke is niet een vervreemding van de wereld, maar een de wereld en de krachten die in je schuilen erkennen, waardoor je grotere waarden op aarde tot uiting kunt brengen, dan redenerende op redelijke basis ooit mogelijk zou schijnen, terwijl je je gelijktijdig door onthouden van vele theorieën, die slechts tot een verdere vervreemding van de werkelijkheid waarin je leeft zouden kunnen voeren.

Veel mensen schijnen dan ook te denken dat alle goddelijke wijsheid aan het woord gebonden is. Zij weten kennelijk niet wat het woord in feite is: het is slechts het mombakkes van de gedachte en de gedachte is de weerkaatsing van een eeuwige waarheid, maar dan vaak in een lachspiegel. Dus hij die een eeuwige waarheid wil leren kennen heeft maar te beseffen dat eerst door vele gedachten met elkaar te vergelijken, hij een enigszins redelijk beeld in zich kan leren bevatten van een grotere waarheid, maar dat hij zelfs dan deze waarheid nooit volledig en duidelijk in woorden weer zal kunnen geven.

Het begrip genade is ook al zoiets. Vele mensen schijnen de genade te zien als een soort geestelijke nieuwe haring die elk seizoen nieuw zal worden aangevoerd en alleen de eerste tijd van aanvoer werkelijk lekker en goed is. Volgens mij is genade echter een toestand waarin ik verkeer en niet een gave die mij zonder meer van buitenaf wordt. Het is ook niet iets wat ik aan een stalletje kan kopen of middels aflat kan verwerven. Ik ben overigens van mening dat het begrip aflat een uitlaat is geweest voor een vorm van simonie, die niet simonistisch werd opgevat en daardoor een soort kerkelijk gebruik is geworden dat in vele opzichten zeer winstgevend is, al wordt de zogenaamde aflat zelf ook tegenwoordig niet meer verkocht. Dit is een grapje dat in het bijzonder bestemd is voor de ouderwetse katholieken die door de moderne tijd vaak bijna uit stempelen gestuurd worden en daarom onder de trotse naam sint Michael - maar mijns inziens niet onder zijn bescherming - in opstand komen tegen het menselijk worden van hun religie.

Vroeger waren volgens Mohammed de houris alleen in het paradijs te vinden. Tegenwoordig schijnen zij ook op de walletjes te vinden te zijn, ofschoon de aarde geen paradijs is. Waaruit blijkt dat Mohammed het niet geheel juist heeft gehad. Volgens mij kan trouwens zinnelijk genot hoogstens de uiting vormen van, maar nimmer de oorzaak zijn van een werkelijk geluk. Zinnelijke genietingen kunnen hoogstens de aardse weergave vormen van een geestelijk geluk, maar nooit de juiste omschrijving daarvan zijn. En wie dit over het hoofd ziet, loopt volgens mij werkelijk groot gevaar op de walletjes terecht te komen. Of van de wal in de sloot natuurlijk, want dat kan ook.

Indien u mij de onsamenvatbaarheid van mijn opmerkingen nog steeds wilt vergeven zou ik verder op willen merken, dat harmonie voor ons zeer belangrijk is. Maar wat verstaat men dan onder harmonie? Het woord zou kunnen worden vertaald als: samenklank. Samenklank veronderstelt vele onafhankelijke waarden die tot een tijdelijke danwel blijvende eenheid komen. Wanneer je harmonie zoekt, betekent dit dus zeker niet, dat je het geheel met jezelf eens dient

te zijn. Integendeel. Want zo iets is gevaarlijk: iemand die het steeds geheel met zichzelf eens is, kan immers niet begrijpen, hoe stom hij in feite is. Maar hij die in staat is een gevoel van eenheid met anderen tot stand te brengen, dat niet zijn zelfstandigheid van handelen en denken aantast, maar wel groter begrip en betere samenwerking met anderen mogelijk maakt, weet wat werkelijke harmonie is. Ofschoon een dergelijke harmonie vaak uiterlijk zal worden beleefd, zal zij allereerst innerlijk ontstaan. In dit innerlijke ontstaan geeft zij dan een verbinding met vele krachten of invloeden die niet redelijk kan worden omschreven, maar die wel degelijk invloed hebben op het menselijke leven.

Volgens mij was dit een mooie. Maar als u vindt, dat er iets niet in deugt, moogt u het rustig zeggen. Weet u trouwens, waarom ik volgens velen niet deugt? Omdat ik zo ondeugend ben dat ik de meeste deugden van anderen afwijs op de ondeugdelijkheid van hun uiting. En de meeste mensen worden gekweld door het vermoeden, dat iemand, die hun zogenaamde deugden niet geheel deugdelijk vindt, zelf zeer ondeugdzaam moet zijn, daar een dergelijke kritiek niet als slechts ondeugend zijn kan worden afgedaan. Daarom ben ik in hun ogen vaak een geest die niet deugt.

Het volgende moet u dan ook maar goed onthouden, want dit geldt wel degelijk ook voor u. Op het ogenblik dat u het gevoel van zelfrechtvaardiging van anderen aantast, zult u in hun ogen niet deugen. Daarom is het vaak goed in de ogen van anderen niet al te veel te deugen. Want als je in de ogen van anderen wel deugt, zul je vele deugden die geen werkelijke deugden zijn voor vol aannemen, op ondeugdzame wijze met anderen tesamen verheerlijken, zonder ooit de werkelijke deugd te beoefenen.

Mensen praten trouwens vaak over dingen waar zij geen snars van snappen. Vraag mensen die over eeuwigheid praten, eens, wat het is. Je krijgt de meest eigenaardige verklaringen. En toch lijkt mij de werkelijke oplossing zo eenvoudig: Wachten op iets wat je begeert én wat er nog niet is. Juister gezegd: eeuwigheid is iets, wat wij alleen ervaren, zolang wij nog niet bereikt hebben. Op het ogenblik dat wij bereikt hebben bestaat er voor ons geen tijd en dus ook geen eeuwigheid - dit is immers een oneindige vorm van tijd - meer te zijn. Ik besluit dan mijn betoog met de verklaring, dat ik er niet veel voor voel om eeuwig te zijn. Want dat zou inhouden dat ik altijd maar zou moeten blijven wachten op iets, wat nog waar moet worden. Ik meen dat het beter is de waarheid te vinden en dan te kunnen zeggen: voor mij bestaat er geen tijd meer, ik ben en dat is voldoende.

Overigens: ik weet dat mijn betoog wat luimig en ongeregeld was. Toch begon ik met een zekere regel voor ogen, maar werd al snel misselijk van mijn eigen systeem. Ik besloot daarom de systematiek maar te laten rusten en kan zo meer mijzelf zeggen en meer de waarheid, zoals ik die erken tot uiting brengen, dan binnen zelfs de beste systemen van betoog die ooit zijn geweest. Want wat ik heb gedaan, was niet veel meer dan associëren. Wat betekent dat je begrippen samenbrengt zonder dat er een bewuste of beredeneerde overbrugging tussen de begrippen aanwezig is. Wat veel lijkt op inspiratie, omdat hier sprake is van een vraag en een antwoord, waarbij alle tussenliggende fasen onbekend zijn. Wie leert de associaties die hem inherent zijn, wat bewuster te hanteren, zal zichzelf beter kennen en vanuit zich meer kunnen presteren. Wat voor u misschien een goede laatste tip is. Goedenavond.

d.d. 17 september 1971

